

С. В. Харицька,

Київський Національний авіаційний університет, м. Київ

С. І. Шевченко,

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, м. Ніжин

СУЧАСНА ІНТЕРАКТИВНА ЛЕКЦІЯ З МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ І КУЛЬТУР

У статті розглядаються шляхи перетворення традиційної лекції в інтерактивну шляхом застосування інтерактивних методів навчання. Автори аналізують вплив сучасних вимог на вибір основних форм навчання, особливості інтерактивних методів навчання, їх відмінність від традиційних та зосереджують увагу на таких інтерактивних технологіях як «Правда чи неправда? (Вірю-не вірю)», «Обговорення», «Моя шпиргалка», «Лекція за участю студентів», «Навчаючи-учусь», «Ділова гра», «Ретроспекція», «Голосування», «Рефлексія».

Ключові слова: інтерактивна лекція; інтерактивні методи навчання; лекція.

СОВРЕМЕННАЯ ИНТЕРАКТИВНАЯ ЛЕКЦИЯ ПО МЕТОДИКЕ ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ И КУЛЬТУР

В статье рассматриваются пути преобразования традиционной лекции в интерактивную путем применения интерактивных методов обучения. Авторы анализируют влияние современных требований на выбор основных форм обучения, особенности интерактивных методов обучения, их отличие от традиционных и сосредотачивают внимание на таких интерактивных технологиях как «Правда или ложь? (Верю-не верю)», «Обсуждение», «Моя шпиргалка», «Лекция с участием студентов», «Обучая-учусь», «Деловая игра», «Ретроспекция», «Голосование», «Рефлексия».

Ключевые слова: интерактивная лекция; интерактивные методы обучения; лекция.

MODERN INTERACTIVE LECTURE IN METHODS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES AND CULTURES

The article deals with the ways of transforming traditional lectures into interactive ones by means of interactive teaching methods. The authors analyze the impact of current requirements on the choice of basic forms of teaching, characteristics of interactive teaching methods, their difference from traditional ones and focus on interactive technologies such as «True-False?», «Discussion», «My crib», «Lecture conducted by students», «Learning by teaching», «Role-play», «Retrospection», «Voting», «Reflection». All of the methods mentioned above are used at various stages of interactive lectures, such as motivation; topic presentation and formulating outcomes; providing the necessary information; interactive exercises; summing up; evaluation of results. An interactive approach to lectures radically changes the model of teacher-student interaction; provides students with the opportunity to be in the center of the learning process; changes the traditional view on the role of the lecturer, who becomes not only a «source of information» but acts like the facilitator, consultant, manager, moderator of the learning process. An interactive lecture is based on active interaction between the students themselves through dialogue / polylogue, mutual learning. In the process of interactive training students learn to accept alternative views, to make productive decisions. Their activities are collectively distributed, and the result depends on both group and personal participation.

Keywords: interactive lecture; interactive teaching methods; lecture.

У різні часи до лекції, як і до лектора, висувалися різні вимоги. Вони зумовлювалися як розвитком науково-технічного прогресу взагалі, так і досягненнями науки у певній галузі зокрема.

Основним завданням традиційної лекції була передача студентам готових знань. Діяльність студентів зводилася до механічного запису конспекту, яким можна було скористатися під час підготовки до практичних чи лабораторних занять. Студент під час традиційної лекції виступає в ролі «об'єкта» навчання, він повинен засвоїти і відтворити матеріал, переданий йому лектором. Традиційна лекція є монологом і прикладом пасивного навчання, характеристиками якого є:

- низький рівень активності студентів, що призводить, переважним чином, до репродуктивної діяльності за майже повної відсутності самостійності і творчості;
- відсутність часу на осмислення, обговорення інформації, що надходить;
- одноманітність діяльності;
- відсутність зворотного зв'язку і здійснення контролю з боку викладача [2; 4, с. 7].

З появою новітніх інформаційних технологій до лектора висувуються нові вимоги. Студентам нецікаво пасивно сприймати лекцію і конспектувати її. Навіщо слухати те, що можна прочитати у підручнику, навіть якщо це самостійне опрацювання піде більше часу? Сучасний студент хоче сприймати нову інформацію сучасними способами. Чим більше задіяно аналізаторів при сприйманні нового матеріалу, тим краще і міцніше він запам'ятовується. З традиційної пасивної лекції за своєю лише 5% інформації. Використання наочності збільшує запам'ятовування матеріалу від 14 до 38% [4, с. 9]. Тому з часом викладачам довелося відмовитися від традиційної лекції з паперового конспекту і перейти до презентацій в Power Point. Презентація матеріалу забирає на 40% менше часу, вона підсилює усну подачу матеріалу [4, с. 11]. Але й цього з часом виявилось замало для того, щоб лекція не була нудною для студента. Незважаючи на сучасний спосіб подання інформації, студент знову залишається пасивним. Крім того, при тривалому спогляданні на екран спостерігається втома. Сучасна лекція повинна поєднувати різні канали сприйняття інформації. Студент має можливість взяти участь в електронному опитуванні, подивитися/почути відео/аудіо фрагменти, перевірити свій рівень засвоєння нового матеріалу. Він перетворюється на активного учасника лекції. Таким чином лекція набуває двостороннього характеру, вона стає інтерактивною.

Дослідженню проблеми інтерактивних методів навчання приділили увагу Р. Балан, Л. Вавілова, Л. Варзацька, М. Васьуленко, О. Вербило, А. Вербицький, О. Горошкіна, Н. Дика, О. Караман, М. Коротко, Л. Крагасюк, М. Красовицький, В. Кузьменко, В. Лозова, М. Н. Мойсеюк, Т. Окуневич, М. Олійник, Т. Паніна, Л. Пироженко, І. О. Пометун, Н. Софій, Т. Симоненко, П. Щедровицький та інші. Однак, всі перераховані дослідження стосуються використання інтерактивних методів навчання на практичних заняттях, а спеціальних досліджень, які б стосувалися використання інтерактивних технологій під час лекцій, майже відсутні.

Сьогодні вимагає від лектора інших підходів до організації процесу вивчення нового матеріалу. Скорочується кількість аудиторних занять, зростає роль самостійної роботи студентів. Лектор має використати час лекції з максимальним ефектом для студента. Лекція вже не може бути традиційною. Вона має нагадувати практичне заняття.

Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної активної взаємодії всіх студентів. Це співнавчання, взаємонавчання, де і студент і викладач є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, вони розуміють, що роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють [4, с. 7].

Інтерактивна лекція виключає монолог лектора у чистому вигляді. Натомість він перетворюється у діалогічний монолог, в якому беруть участь одразу декілька учасників спілкування. Інтерактивна лекція відрізняється від традиційної двобічним потоком інформації (від лектора і від студентів), містить проблемні питання з боку викладача-лектора, виділяється евристичним типом навчання, допускає переривання розповіді педагога і обговорення теми, що викликала труднощі для розуміння, або зацікавила студентів. Інтерактивна лекція допускає імпровізовані виступи студента або кількох студентів по темі лекції [2].

Інтерактивна лекція складається з таких етапів:

1. Мотивація.
2. Представлення теми та очікуваних навчальних результатів.
3. Надання необхідної інформації.
4. Інтерактивна вправа.
5. Підбиття підсумків, оцінювання результатів [4, с. 64].

Мета даної статті – охарактеризувати деякі інтерактивні технології, які можна застосувати під час лекцій з методики викладання англійської мови на їх різних етапах.

Мета мотивації – сфокусувати увагу на проблемі й викликати інтерес до обговорюваної теми. Вона є своєрідною психологічною паузою, яка дає можливість студентам усвідомити що і навіщо він зараз робитиме. З цією метою можуть бути використані прийоми, що створюють проблемні ситуації, викликають здивування, подив, інтерес до змісту знань та процесу їх отримання. Як правило, матеріал під час мотивації стає «місточком» для представлення теми лекції. Цей елемент має займати не більше 5% часу [4, с. 64].

Наприклад, на початку вивчення теми «Формування лексичної компетентності» можна поставити студентам такі запитання: «Чому, на вашу думку, методист минулого Франсуа Гуен, збираючись до Німеччини, вивчив цілий словник, однак, прибувши у країну, не зміг спілкуватися з носіями мови?» [3, с. 215], «Скільки треба знати слів для здійснення спілкування?», «Чи можна запам'ятовувати нові слова вивчаючи словник?» тощо.

Представлення студентам очікуваних результатів їх діяльності має бути обов'язковим елементом структури інтерактивного уроку [4, с. 92]. Формулювання очікуваних результатів лекції відрізняються від дидактичних цілей, які формулюються з погляду викладача. З погляду студента правильно говорити «студенти знатимуть, зможуть, будуть уміти тощо». Викладач оголошує очікувані результати під час подання плану лекції [4, с. 65-66].

Правда чи неправда? (Вірю – не вірю). Ця технологія забезпечує негайне залучення учасників до обговорення і може бути вступом до теми заняття. Лектор складає список тверджень, що стосуються теми. Половина з цих тверджень повинна бути правдою, половина – ні. Лектор може роздати список у вигляді роздаткового матеріалу учасникам. Завдання студентів – уважно слухати лекцію і відмічати правдиві та хибні положення. Лектор має прокоментувати всі твердження наприкінці лекції [5].

Наприклад під час вивчення теми «Формування іншомовної фонетичної компетентності» можна запропонувати такі твердження:

1. У школі неможливо навчити ідеальної вимови.
2. У навчанні іншомовної вимови слід відштовхуватися від навичок рідної мови.
3. Уведення іншомовного звуку на уроці слід починати словами: «Сьогодні на уроці ми вивчимо новий звук».
4. У вимові учневі можна допускати фонетичні помилки, але не можна фонологічні.

Обговорення. Оголошуючи тему лекції можна дати можливість студентам у парах або малих групах спробувати спрогнозувати, які питання мають бути розглянуті у ході лекції, на які питання вони хотіли б почути відповіді, які результати очікують. Лише тоді лектор може подати план лекції.

Моя шпартгалка. Лектор заздалегідь готує шпартгалки на листочках у вигляді таблиць, схем, якими студенти користуватимуться протягом лекції. Таблиці, схеми можуть бути заповнені повністю або частково. Незаповнені проміжки студенти будуть заповнювати під час вивчення теми [1].

Лекція за участю студентів дозволяє: активізувати розумову та пізнавальну діяльність студентів; створити умови для творчості і самостійної роботи; надати студентам можливість стати головними суб'єктами навчання, побачити різноманітність думок та підходів. Студенти можуть стати співдоповідачами, які беруть активну участь у створенні лекції і роз'яснюють загальні тези основної доповіді [2].

Наприклад, під час вивчення теми «Формування іншомовної лексичної компетентності» студенти можуть підготувати доповідь про різні способи семантизації лексичних одиниць.

Навчаючи – учусь. Студенти охоче будуть сприймати матеріал, переданий не лектором, а їхніми одногрупниками. Викладач може роздати всім (якщо група невелика) різні порції матеріалу. Студенти протягом невеликого проміжку часу вивчають цей матеріал самостійно, а потім вчать один одного у режимі натопту. Вони мають право говорити тільки з однією особою [4, с. 107]. Студенти-вчителі не лише повідомляють свою інформацію, а й перевіряють розуміння за допомогою запитань. Коли всі студенти ознайомилися з матеріалом кожного, лектор підсумовує результати діяльності і пропонує свої запитання на перевірку розуміння. Наприклад, під час вивчення теми «Формування іншомовної компетентності в аудіюванні» студенти можуть пояснювати один одному механізми аудіювання (внутрішнього проговорювання, сегментування мовленнєвого ланцюга, довготривалої пам'яті, оперативної пам'яті антиципації, осмислення). Наприкінці діяльності викладач пропонує тест, наприклад:

Механізм антиципації – це

1. Внутрішнє проговорювання почутого.
2. Перетворення словесної інформації в образну.
3. Прогнозування структури та смислу кожного речення.

Ділова гра. На кожній лекції, яка передбачає навчання іншомовного матеріалу, лектор має продемонструвати фрагмент уроку, наприклад «введення нових лексичних одиниць з теми «Одяг», а студенти – проаналізувати послідовність кроків. Маючи зразок, студенти зможуть підготувати подібні фрагменти до лабораторного заняття.

Ретроспекція. На етапі вивчення нового матеріалу можна звертатися до прийому ретроспекції. Під ретроспекцією в психології розуміють індивідуально-емпіричний огляд минулих подій, рефлексивно-ментальне-індивідуальне звертання суб'єкта до минулих фрагментів, ситуацій, епізодів життя, до своїх емоцій, дій, вчинків тощо [6]. Будь-який матеріал засвоїться краще, якщо він підкріплений досвідом з власного життя. Тому на початку лекції студенти мають пригадати, як вони вивчали той чи інший матеріал, у школі і проаналізувати його вже не з погляду учня, а з погляду вчителя. Наприклад,

під час вивчення теми «Формування іншомовної компетентності в аудіюванні» студенти можуть проаналізувати свій власний досвід стосовно труднощів сприйняття іншомовного тексту на слух, а потім викладач об'єднає ці труднощі у 4 групи.

Крім того, оволодіваючи знаннями з методики, студенти мають змогу аналізувати заняття з практики англійської мови у вищі, співставляти отримані теоретичні знання з практикою викладання мови. Для того, щоб сформувати у студентів вміння аналізувати і співставляти, варто включати в заняття з практики англійської мови елементи предмету методики викладання. Як домашню роботу студенти отримують завдання підготувати та провести фрагмент конкретного уроку зі шкільного підручника. Таким чином, вивчаючи певну розмовну тему в аудиторії, студенти ще мають можливість навчитися викладати подібну тему у школі.

Голосування. У багатьох телевізійних програмах з метою задіявання глядачів вдаються до голосування та виведення даних на екран. Цю технологію можна застосувати й у навчальному процесі. На етапі перевірки розуміння ключових понять теми, рівня засвоєння знань лектор може розробити невеликий опитувальник, який учасники можуть заповнити одразу і миттєво отримати відповіді та кількісні результати, використовуючи пульти для голосування. Таким зворотним зв'язком власне і повинна закінчуватися інтерактивна лекція. Лектор має підвести підсумки лекції й упевнитися, на якому рівні відбулося первинне оволодіння новим теоретичним матеріалом. Для реалізації даного методу читання лекції необхідно укомплектування аудиторії необхідними технічними засобами: комп'ютером; мультимедійним проектором; пультами для голосування, спеціальним програмним забезпеченням.

Рефлексія. Будь-яка інтерактивна вправа повинна закінчуватися рефлексією результатів: усвідомленням отриманих результатів, що досягається шляхом їх спеціального колективного обговорення [4, с. 71]. Студенти вчать аналізувати, з якою метою вони виконували ту чи іншу вправу, які думки вона викликала, які почуття, чого вони особисто навчилися.

При переході від традиційної до інтерактивної лекції викладачеві на початку буде важко знайти час для втілення того чи іншого із розглянутих методів, оскільки раніше він встигав лише передати новий матеріал за цей час. Будь-які додаткові завдання потребують додаткового часу. На одній лекції рекомендовано виконувати 1-2 інтерактивні вправи, а не їх калейдоскоп [4, с. 14]. Для реалізації інтерактивності під час лекцій рекомендуємо студентам не робити повні конспекти, адже всі презентації нового матеріалу викладач може розмістити на сайті свого предмету, а тому зникає необхідність робити детальні записи. Натомість студент має можливість слухати лектора і брати активну участь в обговоренні нового матеріалу. Крім того, лектор може надати студентам роздатковий матеріал з ключовими положеннями, які будуть розглядатися під час лекції. Таким чином, студенти мають більше можливості якісно засвоїти новий матеріал уже при першому ознайомленні з ним, а на лабораторному занятті звільняється час для формування практичних методичних вмінь учителя.

При виборі того чи іншого інтерактивного методу викладачеві слід визначити: роль та місце запланованої інтерактивної лекції у циклі лекційних та практичних занять, передбачених навчальною програмою з дисципліни; мету, яка обумовлює вибір конкретного інтерактивного методу; особливості студентської аудиторії; рівень її загальної теоретичної підготовки; обізнаність студентів з формами та прийомами проведення інтерактивних занять; наявність в аудиторії студентів з досвідом публічних виступів або читання інтерактивних лекцій; ретельне обмірковування етапів та змісту лекторської діяльності.

Література:

1. Використання інтерактивних методів навчання на уроках географії – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://referatcentral.org.ua/pedagogy_load.php?id=4196
2. Інтерактивні лекції з курсу методики викладання іноземних мов на філологічних факультетах у вищих навчальних закладах. – Реферат. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.br.com.ua/referats/Movovedennya/43937.htm>
3. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / [Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін.]; за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.
4. Пометун І. О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Метод-наук. посібн. / І. О. Пометун, Л. В. Пироженко. За ред. І. О. Пометун. – К. : Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
5. Софій Н. Активне навчання: обговорення, інтерактивні лекції, рольові ігри, мозкові штурми. / Софій Н., Кузьменко В. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/school/theory/1345/>
6. Тарасова О. Інтерактивні методи навчання як засіб активізації пізнавальної діяльності студентів під час лекційних занять. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.psyh.kiev.ua/>

УДК 811.112.2'38 (045)

Н. Г. Ходаковська,

Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ

СИНТАКСИЧНО-СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ПОЕТИЧНОЇ МОВИ Е. М. РІЛЬКЕ

Статтю присвячено дослідженню особливостей стилістичного синтаксису лірики Е. М. Рільке. Виявлено та описано синтаксичні засоби поетичної мови Е. М. Рільке, особливості їх функціонування та стилістичного поповнення. Встановлено використання синтаксичних одиниць різноманітних за будовою і за функціонально-стилістичними особливостями.

Ключові слова: *інверсія, хіазм, повтор, анаколуп, каламбур, пролепис, додавання, перелічення та антитеза.*

СИНТАКСИЧНО-СТИЛИСТИЧЕСКИЕ СРЕДСТВА ПОЭТИЧЕСКОГО ЯЗЫКА Э. М. РИЛЬКЕ

Статья посвящена исследованию особенностей стилистического синтаксиса лирики Э. М. Рильке. Определено и описано синтаксические средства поэтического языка Э. М. Рильке, особенности их функционирования и стилистического пополнения. Установлено использование синтаксических единиц разнообразных по строению и по функционально-стилистическим особенностям.

Ключевые слова: *инверсия, хиазм, повтор, анаколуп, каламбур, пролепис, приложение, перечень и антитеза.*

SYNTACTIC STYLISTIC MEANS OF POETIC LANGUAGE E. M. RILKE

The article studies the stylistic features syntax lyrics E. M. Rilke. Syntax tools play a significant role in creating a stylistically-marked expression in poetry. Just expressive possibilities sentence structure, its volume, its spread and tools division, nature of the relationship and how the combination of sentences, paragraphs together through the transition from one to another and form the basis of stylistic value. Appeal to the stylistic syntax E. M. Rilke – part of his poetic denotation, which